

Адыгэ макъ

Голос адыга

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

Адыгэ Республикэм и Премьер-министрэу Къумпыл Мурат мы мафэхэм Красногвардейскэ районым шылагъ. СПК-у «Хъатикъуай» зыфиорэм ылэжыгъэ пынджыр зыфэдызир, ащ илухыжын зынэсыгъэр зэригъэлъэгъуэ.

аугъоижы. Теуцожь Рэщыдэ къызэриуагъэмкӀэ, мыгъэ пындж лъэпкы 5 раутыгъагъ. Ахэр Адыгеим къыцагъэкӀы-хэрэм атекӀых, ауаси фэдитӀукӀэ нахь лъапӀ. Мы лэжыгъэм икӀэгъэкӀын пыл хъызмэтшӀа-плэхуэ республикэм итхэм ялӀытыгъэмэ, мэкъумэщ произ-водственнэ кооперативуэ «Хъатикъуае» пынджыр зэрэщӀапхырэ, зэрэщӀаугъоижырэ шыкӀэр нэмыкӀ.

— Пынджыр къыцагъэкӀырэ районхэм япашэхэр, ар зылэжыхэрэр илъэс заулӀкӀэ узӀкӀлӀэбжымэ тугъоигъагъэх, мы культурэм республикэм нахь зыщедгъэушӀомбгъуным тытегушылагъ. МелиорациемкӀэ

лэжыгъэ бэгъуагъэ къахы-жыгъ, тэри тырыраз, — къы-луагъ Къумпыл Мурат.

Адыгэ Республикэм лэжы-гъэм илухыжын фэгъэхыгъэ лӀофшӀэныр зэрифэщӀуашэм тетэу щӀагъэцӀкӀэ. Натрыф гек-тар 30839-м шыщӀу луахыжы-нэу къэнагъэр 6846-рэ мэхъу. Гектар пӀпчӀ центнер 37,9-рэ къеты. Пындж гектар 7529-м шыщӀу луахыжыгъэр 6436-рэ мэхъу, адрэ къэнэгъэ лӀофшӀэ-хэри джырэ уахтэм агъэцӀкӀэх. Тыгъэгъазэм иубытыгъэ гек-тар 60545-м шыщӀу луахыжы-нэу къэнагъэр гектар мини 3-м ехъу.

Бжыхъасэхэм япхыны тирес-публикэ щырагъэжыагъ. ГухӀлӀэу ялӀмкӀэ, 2016-рэ илъэсым ахэм чыгу гектар мини 100 арагъэ-убытышт. Ащ ызыныкӀо апхы-гъах. МӀфэ ошлӀхэр къызыфагъэ-федэхэзэ, чанэу лӀоф ашӀэ.

Джащ фэдэу ыпӀкӀэ еджаплӀэу шытыгъэ, джырэ уахтэм кӀлӀэ-цӀыкӀу ыгыпӀлӀкӀэ зэтырагъэ-псыхъажырэ псӀэуалӀэу Крас-ногвардейскэм дэтым Къум-пыл Мурат екӀолагъ. Мыщ лӀоф-шӀӀӀхэр зэрэщӀылыкӀуатэхэрэм зыщигъэгъозагъ, псӀопӀэшӀхэм пшӀэрылӀ гъэнӀфагъэхэр афи-шыгъэх.

ГЪОНЭЖЬЫКЪО Сэтэнай.
СурӀтхэр Алла Салиенкэм тырихыгъэх.

ЯлӀофшӀӀэн зэрэзэхашӀэрэр зэригъэлъэгъуэ

Мэкъумэщ производственнэ кооперативуэ «Хъатикъуай» зы-фиорэм ипашӀу Теуцожь Рэ-щыдэ къызэриуагъэмкӀэ, гъэцӀ-кӀэжынынэу ашӀыгъэхэм ауж мы-

гъэ апӀрӀу лэжыгъэр къахы-жыгъ.

— Доллар миллиони 2,5-рэ фэдиз кооперативым изетегъэ-псыхъан хэтлӀхъагъ, — къы-

луагъ Теуцожь Рэщыдэ. — Гъэ-цӀкӀэжынынхэр зэхэтщӀагъэх, мы чыпӀлӀхэм укӀызырӀкӀлӀэшт гъогухэр тшыгъэх, техникэ зед-гъэгъотыгъ, пынджӀу тпхыщтыр къэтцӀфыгъ, тилӀэжыгъэ бэгъо-ным фӀшӀ нэмыкӀ лӀофыгуа-бэхэри зӀшӀотхыгъэх.

Мэкъумэщ производственнэ кооперативым пындж гектар 840-рэ зӀкӀэмкӀи ыпхыгъ. Ащ шыщӀу луахыжынынэу къафӀна-гъэр гектари 150-рэ мэхъу. Не-пӀрӀэ мафӀэм ехъулӀу комбайни 4-мэ губгъом итӀу лӀоф ашӀэ. ГурытымкӀэ зы гектарым цен-тнер 80 къырахы. Адыгэ Рес-публикэм и Премьер-министрӀу зэрэщӀагъэгъозагъэмкӀэ, лэжы-гъэу къахыжынынэу рыразэх, пӀшӀорыгъэшӀу агъэнӀфӀагъэр

ГъӀорышӀлӀлӀм, нэмыкӀ къулы-къухэм пынджым илӀэжын аналӀ тырагъэты. лӀофыгъоу зӀ-шӀотхыгъэр бэ нахь мышӀӀми, джыри тызыдӀлӀэжӀӀэн фӀе лъэ-ныкӀоу тилӀэр макӀлӀ. Мы илъэ-сым пынджым иубытырэ чыгур гектар мини 7,5-м нӀдгъэсыгъ. КъыхэгъэщыгъӀэн фае мыгъэ дӀгъоу мы культурэм зэрэ-дӀлӀэжыагъэхэр, ащ ишӀуагъӀкӀэ

Адыгэм итарихъ гупчэм щӀауатӀэ

Урысые Федерацием и УӀэшыгъэ КӀуачӀлӀхэм я ГупчӀэ музей Москвэ дэтым чъэпыогъум и 14-м къэгъэлъэгъонэу «Адыгэхэр: шыух, дзӀкӀолӀых...» зыцӀлӀр къыщызылӀуахыгъ.

Къэгъэлъэгъоныр зыгъэхъа-зырыгъэхэр Адыгеим ыкӀи Къэ-бӀртӀэ-БӀлӀкъӀар Республикэм я ЛъӀпкӀэ музейхэм ялӀофшӀлӀхэр арых. Мыр ыпӀкӀэ Мыекъуа-пӀрӀэ Налщыкрэ къащызылӀуа-хыгъэу шытыгъ. Налщык къы-ращи, къэгъэлъэгъоныр Мос-ква УӀэшыгъэ КӀуачӀлӀхэм яму-зей къэзыщӀлӀагъэхэм АР-м и ЛъӀпкӀэ музей илӀофшӀлӀэ нӀб-гыриплӀ ШӀуджӀэн НалмӀэс япа-щӀу ахэтыгъэх.

Къэгъэлъэгъоным икӀызылӀу-хын Москва дӀс тилӀӀпкӀэгъу-

хэр къыщызырӀуагъоигъагъэх. УӀэшыгъэ КӀуачӀлӀхэм я Гуп-чӀэ музей идиректорӀу Алек-сандр Никановым мӀфӀкӀ зӀ-хахъэм къызэрӀуагъэмкӀэ, шӀолӀыр ЛъӀпкӀэ музейхэм яӀпӀрӀэ зэхэт проектӀу мы лӀоф-тхъабзэр хъугъэ. Кавказым бӀ-рӀэ къызэрӀкӀорӀэр, шӀу зӀрилӀэ-гъурӀэр, ащ шыпсӀурӀэ цыф-лӀӀпкӀхэм уащыщынынэу зӀ-рӀэщымытыр, шысӀэ зытепхын фӀе культурӀэ лӀагъ зӀрахӀлӀыр Александр Никановым къылуагъ.

Къэгъэлъэгъоным тарихъ

пкыгъоу хӀхъагъэхэр тиӀрӀэ къыпӀу я 8-рӀэ лӀӀшӀлӀгъум щегъэ-жыагъэу тиӀрӀэ ия 19-рӀэ лӀӀ-шӀлӀгъум нӀс къыхеубытӀэх. Ахэм джы нӀбгырӀэ мин пчӀагъэхэр япӀлынхӀэ алъӀкӀышт. Адыгэ шыум, адыгэ дзӀкӀолӀым ишӀуа-шӀ, илӀашӀхэр (шхончхэр, сӀ-хэр, къӀлатхэр), ишыонӀэ зӀ-тӀӀ зыфӀдагъэхэр пкыгъо-хэм дӀгъоу къырагъэлъэгъукӀы. Ахэр япчӀагъӀкӀэ 300 мэхъух. «Пкыгъоухэм япроцент 80-р Адыгэ ЛъӀпкӀэ музейм ихъар-зынӀӀ шыщых», — хегъӀунӀ-фыкӀы ШӀуджӀэн НалмӀэс. Ахэр мӀкӀаехэм дахӀу арагъӀкӀугъэх. Къэгъэлъэгъоным фыхахыгъэ залыр хъоо-пщӀау, музейм ия 2-рӀэ къат тет.

(ИкӀлӀух я 2-рӀэ нӀкӀлӀб. ит).

«Адыгэ макъэм» иныбджӀэгъу лӀаплӀэхэр!

2016-рӀэ илъӀэсым иӀӀӀрӀэ илъӀэсныкӀо кӀӀтхӀэгъу уахтӀэр макӀо!

Чъэпыогъум и 15-м къыщегъэжыагъэу и 25-м нӀс фӀэгъӀкӀотӀэныгъэ зилӀэ кӀӀтхӀэгъур кӀошт. Мы уахтӀэм къыкӀоцӀ гъэзет кӀӀтхӀапкӀлӀр къӀелыхышт:

тхъамафӀэм 5 къыдӀкӀырэ гъэзетӀу **И2161-рӀэ индекс зилӀэм сомӀэ 776-рӀэ чапыч 87-кӀлӀ;**

заом ыкӀи лӀофшӀӀӀным яиветеранхэм апае **И2162-рӀэ индекс зилӀэм сомӀэ 759-рӀэ чапыч 75-кӀлӀ** шӀуакӀлӀтхӀэн шӀульӀӀкӀышт.

НыбджӀэгъу лӀаплӀэхэр, мы мӀфи 10-р къызыфӀӀжыугъӀэфед, шӀукӀлатх лӀӀпкӀ гъэзетым!

Адыгэм итарихъ гупчэм щалуатэ

(ИкӀуэх).

КъБР-м и ЛӀэпкъ музей иди-рекорту Накъэ Феликс адыгэ

хульфыгъэ шӀошэ фыжъ щыгъэу зэхыхъэм хэлэжъагъ. Адыгэ дзэкӀолым, адыгэ шыум илӀшэ-шъуашӀхэр искусствэм ишӀошэ анахъ лъагэмэ адиштӀу зэригъэлсыщтыгъэхэм, а шапхӀэхэр зэрэ Кавказ ыкӀи зэрэдунаеу зэрэщызӀлашӀагъэхэм къатегушылагъ. КъБР-м

ыкӀи АР-м я ЛӀэпкъ музей-хэр зэрэздӀажажӀхэрэм осӀе афишыгъ. ФӀдӀэ къӀэгъӀлӀэгъонхэм язӀэхӀӀӀӀ тапӀкӀи зэрӀдӀӀӀжӀӀӀӀхэм игуапӀу кыкӀи гъӀтхыгъ. КъБР-м культу-рӀмкӀӀ иминистрӀэ игуадӀӀэ илӀнатӀӀэ зыгъӀӀкӀӀӀӀ Тау РитӀэ гушыӀӀэ зыратым, анахъӀу ыналӀ зытыригъӀт-гыгъэр фӀдӀэ къӀэгъӀлӀэгъонхэм тарихълӀӀжӀхэр кызызӀрагъӀушыхэрэр, ушӀӀыныкӀӀӀхэм зӀрафа-щӀхэрэр, зӀлӀӀпкъӀӀу-хэр нахъ зӀпӀблагъӀэ зӀ-рашӀыхэрэр арых. КъӀэгъӀлӀэгъоным икызызӀлухын кӀӀшӀоко купӀу «Чер-кесия», КъБР-м изаслу-

женнӀэ артистӀу БӀӀӀгъун МарьянӀэ, Москва дӀт театрӀу «Ку-раж» зыфилорӀэм иартистӀу ТыунӀэ ДжӀмал хэлӀжъагъэх. КъӀашӀохэм, орӀдхэм мӀфӀкӀыр кыагъӀбаигъ.

ТыунӀэ ДжӀмал орӀд кызыло нӀужым гушыӀӀгъу тыфӀхъугъ. Адыгэ хульфыгъэ шъуашӀӀ

кӀако шӀыгъӀу непӀрӀэ мафӀм диштӀу ащ щыгъыгъ. ЛӀӀпкъ шъуашӀӀ игуапӀу зӀрӀзыщӀыӀӀ-рӀӀ, ащ кӀуачӀӀэ зӀрӀхигъуа-тӀӀрӀ кыӀуагъ. НыбжыкӀӀӀхэр пӀугъӀнхэмкӀӀ ащ ишӀогъӀшхо кызызӀрӀкӀоштӀым ицыхъӀэ зӀрӀ-тӀӀӀӀр хигъӀуӀнӀфыкӀыгъ. ШӀо-лӀӀӀр ыкӀи цивилизация ушӀӀ-тынхэмкӀӀ ГупчӀу Москва щы-лажӀӀӀрӀэм инаучнӀэ лӀофышӀӀ

шъхъаӀу, тарихъ шӀӀӀны-гъӀхэмкӀӀ кандидатӀу НӀӀ-шӀуӀӀӀӀӀ НӀӀмӀэ къӀэгъӀлӀӀэгъоным шӀӀӀныгъэм ылӀӀ-ныкӀокоӀӀ осӀе ин кыфи-шыгъ. ПкыӀыгъоу ащ ха-хъӀхэрӀ кызызӀрӀтхыӀа-гъӀхэр, ахэм тишӀӀныгъӀ-лӀӀжӀхэм ямызакъоу, лӀкӀыб ушӀӀтӀакохэм уасӀу кӀа-фашыгъӀхэр зӀрӀрырагъӀ-гъӀусӀжыгъӀхэр аужырӀэ научнӀэ шапхъӀмӀэ ади-штӀу ылӀытагъ. АР-м и ЛӀыкӀо гъӀорышӀаӀӀӀу Москва дӀтым культу-рӀмкӀӀӀ иотдел ипащӀу КъӀӀбӀртай ЭммӀэ УӀӀ-шыгъӀэ КӀуачӀӀӀхэм я ГупчӀэ музей имыза-къоу, КъокӀыпӀӀм щып-сӀурӀэ лӀӀпкъхэм яис-кусствӀэ имузей, КъӀӀра-лыгъо тарихъ музееу Мос-ква дӀтхэм адыгӀхэм якультурӀэ, ятарихъ афӀгъӀ-хыгъӀэ къӀэгъӀлӀӀэгъонхэр аужырӀэ уахътӀэм кӀӀӀӀӀ-щызӀӀуахыщтыгъэм лӀӀп-кыым щыщхэмкӀӀ тызӀры-гушхон тӀӀӀӀкышӀт гъӀхъа-гъӀу зӀфӀхысыжъ кы-шыгъ. Ащ кыгъӀӀнафӀрӀӀр нӀмыкӀ цыф лӀӀпкъхэм ялытыгъэм, адыгӀхэм ята-рихъ, яшӀӀн-хабзӀхэр нахъ

аушӀӀытхэм ашӀоигъоу, нахъ ашӀогъӀшӀӀӀгъонӀу кӀӀӀӀӀраха-гъӀӀӀӀр ары. ЛӀӀпкъ культу-рӀӀ, тарихъыр мыкӀодынхэмкӀӀ ахэр зышӀогъӀшхо кӀӀӀкӀошт лӀофыгъох. УӀӀшыгъӀэ КӀуачӀӀӀхэм я ГупчӀэ музей тыгъӀӀгъӀӀӀм и 13-м нӀс къӀэгъӀлӀӀэгъоныр щыкӀошт. ЕплӀы зышӀоигъоухэм музеем ипчӀӀхэр афызӀлухы-гъӀӀӀӀх.

ТӀУ Замир.
АдыгӀэ РеспубликӀэм изас-луженнӀэ журналист.

НыбджӀгъуныгъэр гъӀпытӀгъӀным фӀшӀ

«Союз творческой молодежи республик Северного Кавказа и Абхазии» зыфилорӀэ организациӀем илӀыкӀоухэр мы мафӀхэм Адыгеим кырагъӀӀлӀгъагъӀх. лӀфтхъабзӀм кыдыхӀӀытагъӀу хъаӀӀӀхэр титхакӀоухэм, тхӀӀным фӀӀӀгъӀэ ныбжыкӀӀӀхэм алукагъӀх, гушыӀӀгъу афӀхъугъх.

ЗӀлуӀӀгъум кӀӀӀӀӀӀ фӀхъу-гъӀэ ГъуӀӀӀӀ Зухра тызӀрӀӀӀгъӀ-гъӀозагъӀмкӀӀ, АбхъӀӀэ Респуб-ликӀэм конференциӀэ щыӀу кӀо-гъагъӀ. Ащ мы ныбжыкӀӀӀхэм нӀлуасӀэ ащыфӀхъугъ. ТхӀӀныр кыхӀӀзыхыгъӀу, апӀрӀэ лӀӀӀӀ-кӀуухэр щызышӀыӀӀ купыр Ады-геим кыблагъӀӀхэм зӀрашӀо-игъом Зухра щагъӀӀгъӀозагъ. Джы купыр кырагъӀӀблагъи ныб-жыкӀӀӀхэр республикӀэм щы-лагъӀх.

АбхъӀӀэ кӀӀӀӀӀыгъо универ-ситетым иаспирантхӀу поэзиер ныбджӀгъушӀу зыфӀхъугъӀэ ныб-жыкӀӀӀ нӀбгыриплӀ Адыгеим кыблагъӀагъӀ. Дифа Габния, Наала Кокоскерия, Альбина Анкваб, Алхас Капш тирес-публикӀэ икӀӀӀӀ шъхъаӀӀӀ чыплӀӀ дахӀу илӀхэр апӀрӀэ мафӀм ГъуӀӀӀӀ Зухра аригъӀӀӀгъуӀгъӀх. ЛӀӀпкъ музей, КъокӀыпӀӀм щыпсӀурӀэ лӀӀпкъхэм яискус-ствӀэ и КӀӀӀӀӀыгъо музей и

Темыр-Кавказ кӀутамӀу Мые-кӀуапӀэ дӀтыр, МыекӀоӀӀэ гупчӀэ мӀӀытыр хъаӀӀӀхэм кӀаплӀы-хъагъӀх. АдыгӀэ кӀӀӀӀӀыгъо университетым иректорӀу Хъу-нӀгӀо РӀӀӀӀӀ нӀужым зылуагъӀ-кӀагъ, ащ кыкӀӀӀӀыкӀоу Ады-геим ис тхакӀоухэм нӀлуасӀэ афӀ-хъугъх.

— НепӀрӀэ зӀлуӀӀм мӀхъан-шхо етӀты, — кыӀуагъ «Союз творческой молодежи республик Северного Кавказа и Аб-хазии» зыфилорӀэ организациӀем илӀыкӀоу Дифа Габния. — АдыгӀэ, КъӀӀрӀӀӀӀ-ЩӀӀрджӀс, КъӀӀбӀртӀӀӀ-БӀӀӀкӀӀӀр ыкӀи Аб-хъӀӀэ республикӀэхэм арыс тхӀ-кӀо ныбжыкӀӀӀхэр зӀрӀшӀӀӀнхэр, гухӀӀӀӀу, гупшысӀу яӀӀхэмкӀӀэ зӀдӀгӀошӀӀнхэр, ныбджӀгъуныгъӀэ азыфагу илӀӀу зӀдӀӀӀжӀӀнхэм фӀтӀӀӀнхэр ары пшӀӀӀрылӀ шъхъаӀӀу зыфӀдӀгъӀуцжыгъӀр. ЫпӀӀӀӀ зигугъу кӀӀтшӀыгъӀэ республикӀэхэм ащыпсӀурӀэ

ныбжыкӀӀӀхэм ащыщӀу тхӀӀным фӀӀӀӀӀхэм япроизведениӀхэр кызыдӀӀхъащт тхылӀ кыдӀдӀ-гъӀкӀын гухӀӀӀ тил.

ПрофессиональнӀэ литератор-хэм я Союз и АдыгӀэ органи-зация ипащӀу МӀджӀджӀ МӀ-динӀэ, АдыгӀэ РеспубликӀэм щыпсӀурӀэ тхакӀоухӀу ЦуамыкӀо ДолӀӀтӀый, ХъакурынӀэ РуслӀан, ныбжыкӀӀӀхӀу БӀджӀкӀо БеллӀэ, Сихъу СулӀтӀан, ЛӀӀӀпӀӀӀ Асе, нӀмыкӀӀхӀри лӀфтхъабзӀм кы-рагъӀӀлӀгъагъӀх.

МӀджӀджӀ МӀдинӀэ шӀуфӀс гушыӀӀ кыӀӀӀӀӀ кыхыгъӀӀыгъ АбхъӀӀэ РеспубликӀӀмрӀэ Ады-геимрӀэ азыфагу сыдигъуи ныб-джӀгъуныгъӀэ пытӀэ зӀрилыгъӀр.

— Мыщ фӀдӀэ лӀфтхъабзӀхэм мӀхъанӀшхо яӀ, — кыӀуагъ ащ. — НыбжыкӀӀӀхэр зӀрӀшӀӀӀнхэм, ягупшысӀӀхэмкӀӀ, тхӀӀӀӀӀ амалӀу яӀмкӀӀэ зӀдӀгӀошӀӀнхэм зӀлуӀӀгъуухэр фӀӀорышӀӀх. НӀ-

ужым гупшысӀэ куухэр ашӀых, ягъӀхъагъӀхэм ахӀхъо.

ЗӀлуӀӀгъур гупфӀӀӀныгъӀэ хӀ-лӀӀу рекӀӀӀыгъ. лӀфтхъабзӀм кыӀӀӀӀӀӀӀӀ пӀӀчӀ зӀрӀтхӀӀӀэ лӀӀныкӀом, ар нахъ кызыкӀыхы-хыгъэм кытегушылагъ. ШъхъаджыгъӀӀ пӀӀблӀгъӀэ произведениӀм кӀӀдӀжагъ, гупшысӀу хильхъагъӀ-хэр, зыщитхыгъӀэ уахътӀр кы-лӀотагъ.

АбхъӀӀэ РеспубликӀэм кы-кыгъӀэ ныбжыкӀӀӀхэм яныдӀӀӀ-фӀыбзӀкӀӀӀ атыгъӀэ усӀхэм кӀӀ-дӀжагъӀх, гупшысӀу ахӀӀӀыр зӀ-луӀӀӀм кыӀӀӀӀӀӀӀӀхэм алӀы-лӀсыӀӀу урысыбзӀкӀӀӀ кызы-радзӀӀкыжыгъӀ.

лӀфшӀӀӀным, унагъом, нӀмы-кыбӀм уахътӀу ахъырӀр зӀ-рӀмымакӀӀм кыхӀӀӀӀу тхӀӀныр тӀӀӀӀӀ алӀӀӀӀӀы зӀрӀхъуӀрӀм ныбжыкӀӀӀхэр тегушылагъӀх. ГумӀкыгъоу кӀӀуцӀрӀм идӀгъӀэ-зыжыӀн фӀгъӀхыгъӀэ гупшы-сӀу яӀӀхэмкӀӀэ зӀдӀгӀошӀӀӀх, лӀагъоу кыыхахыгъӀр хӀмыкӀо-кӀӀжыӀным пӀӀ ашӀӀӀн фаехӀр зӀхафыгъӀх.

ПрофессиональнӀэ литератор-хэм я Союз и АдыгӀэ органи-зация ипащӀу МӀджӀджӀ МӀ-динӀэ, ГъуӀӀӀӀ Зухра, АбхъӀӀэ кӀӀӀӀыгъо университетым иректор ыкӀи нӀмыкӀӀхӀу мы лӀфтхъабзӀм кӀӀӀӀӀӀ фӀхъуӀгъӀ-хэм лӀӀшӀу зӀрафӀӀразӀхэр Дифа Габния кыӀуагъ. Ныб-джӀгъуныгъӀэ пытӀэ зӀдӀӀӀӀӀу зӀдӀӀӀжӀӀнхэм зӀлуӀӀӀр иегъӀ-жапӀӀ хъуӀным зӀрӀӀӀыгъы-рӀр ащ кыхыгъӀӀыгъӀ.

ГЪОНӀЖЫКӀО СӀӀӀӀӀ.

ПАНКРАТИОНЫР. ДУНАИМ ИЗӀНӀКЪОКЪУ

Батырым и медаль

Дунаим панкратионмкӀӀ изӀнӀ-къокъу Тыркуем икӀалӀу АнталиӀэ хӀ-хъӀӀэ псӀӀӀӀу Аланьям щыкӀуагъ. УрысыӀем ихӀӀшыпыкыгъӀэ командӀэ хӀтӀу зӀлуӀӀгъуухэм ахӀӀӀжыагъ ЛӀ-шӀӀӀӀӀӀӀ шапӀугъӀэ нарт шъаоу КӀарӀэ КъӀӀншъао.

ХӀгъӀгъум икыгъӀэ купым пӀӀӀӀныгъӀэ дызӀзыхъагъӀхэм ащыщ Адыгеим и Парламент идепутатӀу ХъаӀӀӀӀ Рустам. Къ. КӀарӀӀр килограмм 77-м нӀс кӀӀзы-щӀӀӀрӀмӀэ янӀкыокъугъ. ИлӀӀӀ 17 зыныбж кӀӀӀӀр илӀӀӀ 18 — 19-м итхэм ябӀ-

ныгъ. Купым нӀбгырӀэ 20 фӀдиз хӀтыгъ.

Казахстан, США-м, УрысыӀем ялыкӀо-хэм КъӀӀншъао атекуагъ, ау финал-ныкӀом нӀсыгъӀу УрысыӀем испорт-сменхэм ащыщ текӀӀоныгъӀр ащыщ шӀуихыгъ. ДжӀрӀз медалым икыдӀ-хын фӀгъӀхыгъӀэ зӀлуӀӀгъум Къ. КӀарӀӀм икыулайныгъӀэ дӀгъоу кыщицӀӀӀӀгъуа-агъ, Казахстан кыкыгъӀӀм текӀуагъ.

АдыгӀэ батыр ныбжыкӀӀӀр тренӀрхӀу ВӀрӀкӀо ДолӀӀтрӀэ КъӀӀӀӀшъӀӀӀ АскӀӀррӀэ агъасӀ. КъуаджӀм гурыт еджапӀӀр кы-щиухыгъ, гум кыхыхыгъӀэ сӀӀӀӀӀӀым зыфегъасӀ, зӀнӀкыокъуухэм ахӀӀӀӀӀӀ-зӀ АдыгӀэ РеспубликӀэм ыцӀӀӀ спортышхом щӀӀӀӀӀы шӀоигъу.

— ЛӀшӀӀӀӀны зыщыӀу ХъаджырӀкӀо Асхъад, ШӀӀуджӀн Адам, ЩыщӀӀ Чы-наз, ЖӀӀлӀдӀшъӀӀ АзӀмат, УелӀ Адам, ПашъӀэ КъӀӀпӀӀан, ХъаткӀо Амир, нӀ-мыкӀӀхэр спортым гъӀхъагъӀу щашӀӀрӀмкӀӀ ныбжыкӀӀӀхэм щысӀэ афӀхъуӀх, — кы-тилуагъ КӀарӀэ КъӀӀншъао. — КӀӀӀӀ-еджакӀоухӀу ЩыщӀӀ Тимур, Индрис Ас-темир, Индрис ДжамболӀт, фӀшӀхъафхэм спортым зыкыщыӀӀӀуахын алӀӀӀӀӀӀӀт. КъуаджӀм цезыгъӀжыӀгъӀэ кӀӀӀӀӀхэм ме-дальхэр кыдыахыӀӀ, цӀӀӀӀӀо хъунхӀу сафӀӀӀӀӀо.

САХЫДӀӀКӀО Нурбий.

СурӀӀӀым итхӀр: КъӀӀӀӀшъӀӀӀ АскӀӀррӀэ КӀарӀэ КъӀӀншъаорӀэ.

Шэжым итхыпхъэхэм уагъэгъуазэ

(Къызыкълъыкълорэр чъэ-
пыогъум и 15-м
къыдэкълъгъэ номерым ит).

Къэмэкълъыс — къэмаплэм илъ пхъэмрэ ащ тебзэгъэ шъом-рэ азыфагу дэгъэлъэдагъэу зэрахьэрэ сэ цыкълу.

Къэмэкълъыс — къэмэкълъ-пышхъэм ыцпнэ пашыхьэрэ хьурэе такыр цыкълу (гушылэм паш, дышъэ, тыжыи). Тыжыи къэмэкълъыс.

Къэмэкълъышхъ — къэма-пэр пытэу, дахэу хъуным паш сэмбым ехыщырэу ипаклэ пагъуцорэ пкъыгъу.

Къэмэпщэпс — къамэр бгы-рыпхым зэрыклэрашлэрэ клэ-уплэм ихъащырэу щыт шъо.

Къэмэпшхъэу — къэма-плэм ылу шолъ пшхъэу пълукл (гъучлэу, гъуалпъэу, джэрзэу, нэмыклэу мэхъу).

Къэмэтхъап — къамэм щы-щэу зэрэрыпаупкырэ, зэрэ-пыджэхэрэ пкъыгъор.

Къэмэлэпш / къэмэкл — къамэр лэклэ зэрауытырэ ыкл. Къыикъ — зэшлэпэлэ имылэу къэгъэщыгъэу хьурэе ныкълу. Щэбзэкъур къыикъэу къэгъэ-щыгъ.

Лъэгупс / плэпс — хуль-фыгъэ гъончэджым ылъэпитлэу падэщтыгъэ шъагъэр е уагъэр. Зэуаплэм щыфэхыгъэр е къы-щаулагъэр псынклэу къылуахы-жыщтыгъэ. Зы шыум лъэгуп-сыр (плэпсыр) ыубытыщтыгъэ, адрэм яклэр зылэклиуытэти, зэлэыилэу (зэлалыгъэу) къа-лэтыти, зэуаплэм къырахыжы-щтыгъэ. Ащ фэдэу зэлалыгъэу хьадэр къызахыжыклэ, «зэлэ-ыилэу къахыжыжыгъ» алощтыгъэ.

Лъэклтэл — щылычым е гъучлым ахэшлыкыгъэу зэолым ылъэклэн къыухъумэу тырилъ-хъэщтыгъэ щыгъын пкъыгъу.

Маис — чан дэдэу лъыгъэ

чат. *Лъэпшъы мэфищым май-сэ зырыз нарт зэшищымэ афишлыгъ.*

Маисашхъо — чыр, щы-лыч пытэ дэгъу дэдэм хэшлы-кыгъэ чэтэ чан.

Маитэ — оц псыгъо чан, за-охэ зыхъуклэ ашъоджанэр пхы-раупкыным паш агъэфедэщтыгъэ.

Сурэтым итхэр: **чатэ, лэ-шлэклхэр, щэбзанэхэр, мы-утлэ култур, тиэрэ иапэ-рэ лэшлэгъухэр.**

Манджакъ — ижырэ лэшэ лъэпкъ, нэбгырэ заулэмэ зэ-далыгъэу, пчъэхэм, дэпкъхэм, чэхуэм яохэзэ зэрэпхырауы-щтыгъэ пкъэу занкл.

Мыжъодз — ижырэ лэшэ лъэпкъ е шэкло лэмэ-псым. Мыжъо хьураехэу, зыми, тлуми шом клоцыщыхагъэхэу, шъо клэпсэклэ зыпышлагъэхэу, нахь псынклэу агъэбыбыным паш, агъэчэрэгъоу адзыщтыгъэ лэшэ лъэпкъ.

Мыжъоль / мыжъоль щэ-рэхъ — гъучлым е нэмыкл металлхэм ахэшлыкыгъэу лашэхэр, лэмэ-псымэхэр зэралырэ мы-жъо хьурай. Мыжъо щэрэхъым ыгузэгъу пхырыклэу къуау пытэу,

лэжъуиплэ зыклэт пхъэм тегъэ-пытыхъагъ.

Мыжъоупцлэп — тыжыным е джэрзым ахэшлыкыгъэу тхып-хъэхэр тетхэу хульфыгъэ бгы-рыпхы е шылапэр рагъэклэ-раклэу шъо паклэм апыллы-рэ пкъыгъу.

Мыжъоупцлэ (сэлъы) — мыжъо плоклэ кълыхъэу, ызы-паклэклэ гъуанэ зилэу, шъэжы-ер, къамэр, чаныр, чатэр е

лэмэ-псымэхэр зэралыхъэу, зэ-рагъэчаныщтыгъэ мыжъоль. Бгы-рыпхым пышлагъэу хульфыгъэ-мэ къыздырахыахыщтыгъэ. Ошъадэ къычлахыгъэ мыжъо-упцлэ къэгъэщыгъэм нахь инырэ нахыжырэ къагъотыгъэп. Мые-къопэ културэм щегъэжъагъэу къыклэлыклогъэ лъэхъанэхэм хульфыгъэ хьадэмэ адычлалъ-хъажыгъагъэхэу къэтэгъоты-жык. Непэрэ мафэхэми унэгъо зырызэм ашагъэпсэуалъэу урихыплэщт.

Мыуцэку — мыуцэкурэ лэшэ пытэ чан. Зыгорэм зэрехэрэ лашэу зыцэ лумуытырэр ары.

Мэлъ — чатэпэлудз, пэсэ-рэ зэолым лашэм (чатэм, пчы-пыджыным, щэбзашэм) пгъо-дзэу зыкызыэриухъумэщтыгъэ пкъыгъу.

Мэлъкълэпс (мэлупс, мэлъ) — кълыбымклэ тэлуплагъэу, лэн-тэгъум нэсэу лэр зэрагъэклэу,

мэлур зэрауытырэ шъохэр.

Нэлурьдз — ижырэ зэ-олым итандж палэ нэгур къэ-зыухъумэу пытыщтыгъэр ары.

Пхъаблэ — лэ убытыплэхэр илэхэу хьадэр зэрэдахырэ е зэрахырэ лэмэ-псым.

Пхъакъо — бэщ паклэм хъэ-дэными е клэплэзтхъоим ещэ-кылгъэу, дагъэклэ е кудэклэ гъэшъокылгъэу зыклагъанэу, къызэрагъэнэфырэ нэфынэт.

Пхъамплэ — пхъэ пълуклэмэ ахэшлыкыгъэу, шъо зытебзагъэу къэмалъэм ыбгъуитлэу.

Пхъэщэпс / бэмб — пхъэм е гъучлым ахэшлыкыгъэ пчэгъу

Пчыпыджыныкл — пчыпы-джыным ыкл, пхъэ занклэу зышлуалъхьэрэр ары.

Пчышхъэ — пэсэрэ зэ-олым ылыгъыщтыгъэ лэшэ пап-цлэу пхъэ зэнклэ кълыхъэм паль-хъэщтыгъэр ары. Джэрзым, нэ-ужым гъучлым хашлыкыщтыгъэ.

Пчышхъэтаркълъ — ижыклэ зэоллэм алыгъыщтыгъэ лэшэ лъэпкъ. Пхъэклэ кълыхъэм пылэу гъучлым хэшлыкыгъэу тлоу зэгокылрэ пчыпыджын. Нарт къэбарыжымэ бэрэ къа-хэфэ. Тэуыхъаблэ икьохъапэлэ щыттыгъэгъэ къэхалъэу я VII — VIII-рэ лэшлэгъухэм къахи-убытэрэм гъучлым хэшлыкыгъэу пчышхъэтаркълъ, зэоллым ды-члалъхъажыгъагъэу, къыщы-члэхыжыгъагъэу.

Сагъындакъ — 1) пэсэрэ щэбзэ лъэпкъ; 2) щабзэхэр зэрылхъэу зэоллым къызды-рихъахыщтыгъэ лубырыл.

Сагъындакълъыс / сагъын-дакълъыс — пэсэрэ щабзэм ишлэгъэ клэпс. *Шлэхэу щэбзэ-кълухэр хъазыры хъугъэх, ау сагъындакълъысэр сыдым къы-хашлыкълъын? Ащ пашэ клэпсэ пытэ уфай.* (Адыгэ лорылуат).

Сагъындакълъыс — сагъын-дакълъым ищэ. *А къоплашъэм пхырыкылгъэ сагъындакълъысэр Бэсплъыным икупхъэнтлэку тефи, купхъэнтлэкумрэ кулъя-мьиджымрэ зэригулли, кулъяшъу ышлыгъ.* (Адыгэ лорылуат).

Сэлэклэзтхъу — къэмаплэр зэрэрыдатхьурэ лэмэ-псым.

Сыхъэджас / сыхъэджац / хъэджас — зыбгъуитлэу лъ-лыкыгъэу къэмэ псыгъу.

Сэшхо — зэрыпыджэхэу, зэрыбзэхэу, зэрыпаупкырэ лэшэ лъэпкъ. Сэшхокур маклэу къэ-гъэщтыгъэу шъомбгъоу хъазыр.

Сэшхоку — сэшхопкъ, сэш-хом икумылыпс.

Сэшхопс — шъо бгъузэхэм ахэшлыкыгъэу лашэр зыпашлэрэ бгырыпх лъэпкъ. Сэшхор ащклэ зышлохалъэ.

ТЭУ Аслъан, ТЭУ Нуриет.
(Джыри
къыклэлыкълэщт).

Апэу зыгъэцэклэагъэхэм Адыгеир ащыщ

Урысые общественнэ движение «Народнэ фронтыр» клэщакло афэхъугъэу ыкли УФ-м псэолъэшлынымклэ и Министерствэ адыригъэштагъэу Псэуплэ кодексым зэхъоклыныгъэхэр фашыгъэх.

Фэтэрыбэ хьурэ унэхэм ягъэклэжыи ахэр зыфэгъэхы-гъэхэр ыкли илъэсэу тыхэ-тым ибэдзэогъу мазэ и 1-м кълуачлэ ялэ хъугъэ. Ахэм къы-зэрэдальтэрэмклэ, унэхэм ягъэклэжыи регионálnэ операторым цыфхэр къызэри-гъэгъуэхэрэ плалъэр илъэси 5-м нахь мымаклэу къыгъэнэфэн-фае. Нахыпэлкэ ар илъэси 2 — 3 нылэп зэрэхуыщтыгъэр.

Джырэблагъэ Народнэ фрон-тым иэкспертхэм гарантйинэ палъэм игъэнэфэнклэ хэбзэгъэ-уцугъэр гъэцэклэагъэ зэрэхъу-рэр зэрагъэшлэным фэшл, ре-гиональнэ оператор 83-мэ я Интернет нэклубгъохэр ауплъэ-

клугъэх. Законим кълуачлэ илэ зыхъугъэм ыуж мэээ заулэ тешлагъ нахь мышлэми, зэнэкьо-кълухэм ахэлэжьэнхэм фэшл тхылъэу агъэхъазырыгъэхэр на-хыбэм джыри къызэрамыгъэ-лэгуагъэхэр ыкли гарантйи-нэ палъэхэр шапхъэхэм зэ-радимиштэхэрэр ахэм къыха-гъэщыгъ.

Нахыпэлкэ документхэр опе-ратор 50-мэ зыпарэкли къа-мыгъэлъэгъуагъэхэу агъэунэ-фыгъагъ. Непэ мы лъэныкъом-клэ локхэр нахышлу хъугъэх, 18-р ары ащ фэдэ хэукъоныгъэ зышлырэр. Ащ егъэпшагъэмэ, гарантйинэ палъэм икьэгъэ-нэфэнклэ узыгъэгъушонышхо

нет нэклубгъохэр зауплъэклуж-хэми, субъект 33-р ары зыгъэ-цэклэагъэу къычлэлыкыгъэр.

Фэтэрыбэ хьурэ унэхэм ягъэ-клэжыи пэлухъашт ахъщэр цы-фэу ахэм ащыпсэхуэрэр ары къэзытыхэрэр. Арышъ, ахэм ямылкъу зыпэлухьэрэм, реги-ональнэ операторым локтхъаб-зэу зэшлуиыхьэрэм ащыгъозен-хэу фитыныгъэ ял ыкли гъэцэ-клэжыи нэу ашыгъэхэр шапхъэ-

хэм зэрадиштэрэмклэ, а зы локшлэным паш зытло-зыщэ ахъщэ зэрамытыжыщтымклэ гугъаплэ къаратын фае. Экс-пертхэми унэр зэрагъэклэжыщт палъэр илъэси 5-м нахь мы-маклэу регионálnэ опера-торым къыгъэнафэмэ, гъэцэкла-клэм пшъэрылэу илэхэр икьоу зэшлуиыхьэрэм ыкли ахъщэу цыфхэм къатыгъэр зыцкълэагъэм пэлугъэхъанымклэ шлуагъэ къы-тыщтэу алъытагъ. УФ-м и Президентэу Владимир Путиным мы лъэныкъом фэгъэхыгъэу къызэгъушы-лэми ащ къыкылгъэтхы-гъагъ ыкли унэщо гъэнэ-фагъэхэр къышлыгъагъэх.

Псэуплэ кодексым зэ-хъоклыныгъэу фэхъугъэхэм къыдалытэхэрэр апэу зыгъэцэклэагъэхэм Адыге-им ирегиональнэ опера-тор зэрашыщым уегъэгъу-шлэ. Гарантйинэ палъэм игъэнэфэнклэ пшъэрылэу къагъэуцугъэхэр хэзыгъэ имылэу зэригъэцэклэагъэхэм фэдэу, унэхэм ягъэклэ-жыи нэу хэукъоныгъэ ымы-шынэу ащ уегъэгъуш.

Карлсруэ — Краснодар — Туапсэ — Агуй-Шапсыгъ

Германием къыкыгъэ хъаклэхэм Тлопсэ районыр гушюу апэгъокыгъ. Къалэу Краснодар и Мафэ зэрэхагъэунэфыкырэм къыдыхэлъытагъэу, Карлсруэ иллыкloxэр хы Шыуцлэ лъшъом шылагъэх.

Тлопсэ районым культурэм ылъэны-къоклэ исаугъэтхэр, мэханэ зилэ ипсэ-олъэшлыгъэхэр, ичыплэ дахэхэр хъаклэхэм къаплъыхагъэх. Шьолъырым къышыхуыгъэу шыпсэухэрэм яблэкыгъэ, непэ адыгэхэм ящылэклэ-псэуклэ зыфэдэр хъаклэхэм лъэпкъ комплексэу «Нарт» зыфилорэм шальэгъун алъэкыгъ. Бысымхэр мыхъамелэклэ зэрэнэхойхэм имызакъоу, ахэм яажьырэ культурэ зэрэлягъэклуатэрэри агъэшлэгъуагъ.

Адыгэ къуаджэм шукъеблагъ!

Тлопсэ районым мэфэклэу шылагъэхэм ащыц анахъ къоджэшхоу Ныджэпсыхъо и Мафэ зэрэхагъэунэфыкыгъэр. Ащ къыдыхэлъытагъэу программэ бай зэхагъэуцагъ — джэгуклэхэр, концертхэр, искусствэр ыкйи сурэтшыныр зиклэсэхэм ялофшлагъэхэм якъэгъэлъэгъонхэр, спорт зэнэкъокъухэр. Лъэпкъ зэфэшъхъафхэм «ящагу цыкълухэм» къащы-зэлуахыгъэ ермэлыкыр къеклолагъэхэм анахъ ашлогъэшлэгъоныгъ.

Ныджэпсыхъо дэт «Чылэ Хасэм» ыкйи нахыжхэм я Совет ахэтхэр лотхъабзэм чанэу хэлэжъагъэх.

— Тлопсэ районым ижыккэ къышублагъэу шыпсэурэ адыгэхэм яхабзэхэр, — къелуатэ Ныджэпсыхъо дэт «Чылэ Хасэм» итхъаматэу Шъхьэлэхъо Рустам, — ялъэпкъ шьуашэхэр, ямузыкальнэ лэмэ-псымэхэр «тишагу» къыщыдгъэлъэгъонхэ тлъэкыгъ. Адыгэхэм «ящагу» цыкълу къыдэхъагъэхэм шапсыгъэ джэгу шьыпкъэм хэтынхэ амал

ялагъ. Мы мафэм къуаджэу Псыбэ шыщхэ Шъхьэлэхъо Мурдинрэ Заремэрэ янысэщэ джэгу тефагъ. Зэхэтхэу мэфэклым къеблэгъагъэхэти, чэ-фышхуагъ.

лофтхъабзэм къыдыхэлъытагъэу, зыфэшъошэ цыфхэм шытхуу ыкйи рэзэныгъэ тхылхэр Тлопсэ районым

ипащэ ыцлэккэ аратыжыгъэх. Ныджэпсыхъо чыплэ коим ицыф гъэшлуагъэхэми мэфэклым щафэгушлуагъэх.

Ахэм ащыц поселкэм инахыжхэм я Совет итхъаматэу Ацумыжъ Руслъан.

Европэм ичемпионат

Урысыем изаслуженнэ тренерэу Нэгъуцу Джанболэт ыгъэсэрэ дзюдоистхэм джыри зичэзыу теклоныгъэр дунэ бэнаплэм къышыхагъэх. Ахэм дзюдомккэ Европэм ичемпионатэу Австрием шыкыуагъэм дышъэ медалитлу къащыфагъэшъошагъ.

Спортсмен ныбжыккэхэу Михаил Игольниковыр Александр Колесникрэ ягъэхъагъэхэм джыри къахъхуагъ. Бэнынмккэ Урысыем ихэшыпыкыгъэ командэ хэтхэу тлопсэ спортсменхэр зэнэкъокъум ащытекыуагъэх.

Адыгэ джэгур «Атаманы» къышагъэлъэгъуагъ

Темрюк дэт комплексышхоу

«Атаманы» зыфилорэм шыклорэ фестивалхэм Тлопсэ районым итворческэ купхэр бэрэ ахэлажъэх. Хы Шыуцлэ лъшъом иартистхэм япрограммэ гъэ-шлэгъонхэм яплыхэрэм ямызакъоу, специалистхэми осэшлу къыфашлы.

Кодэшхъаплэ иклэлэцлыкълу купэу «Жьогъобыныр» ыкйи Цлэпс и «Дышъэ къамэ» адыгэ нысэщэ джэгур ижырэ хабзэхэм адиштэу бэмышлэу «Атаманы» къышагъэлъэгъуагъ. Нысэр зэрэтыгъурэм, унэгъуаккэ хъунэу ежъагъэхэм афгъэхыгъэ джэгуклэхэм, ныбжыккэ джэгум къэзэрэуагъоигъэхэр яплыххэ амал ялагъ. «Лезгинкэм» зыкыуачлэ шызыуплъэкълугъэхэри къахэкыгъэх.

Клэлэцлыкълухэм апай

Бэмышлэу Шоикъо шыклогъэ шэмбэт шыхъафыр клэлэцлыкълухэмккэ къэбар гушлуагъоу аухыгъ. Культурэм и Унэу ащ дэтым ишагу джэгуплэ шагъэпсыгъ.

Ащ къыхеубытэх къызщечъыххэрэр, хъэрэнэхэр, шыщыдэпккэахэрэр. Чыплэ администрацием ипащэу Къоджэшъо Инвербий къызэрилуагъэмккэ, ахъщэу теклодагъэр псэуплэу Гъуакъом имыпкъу къыхэкыгъ. Зэтырагъэпсыхъанымккэ къоджэдэхэр лэпылэгъу къафэхуыгъэх. Джы клэлэцлыкълу джэгупибгъу Гъуакъо илэ хуыгъэ.

Чэзыум къыщыкклагъ

Клэлэцлыкълу ыгыпылэм клоштхэм чыплэхэр зэрамыгъотырэр дэгъэзыжыгъэным фэшл псынклэу зэтырагъэпсыхъэрэ «модульнэ унэ цыкълухэр» ашыхуу къырагъэжъагъ. Ахэм яшлуагъэккэ, Гъуакъо иклэлэцлыкълу ыгыпылэу «Росинка» зыфилорэм, къуаджэу Агуй-Шапсыгъэ и «Дышъэ лунклыбзэ», Туапсэ дэт «Щэбзэщэ шхъуантлэм» заушъомбгъушт. Ыпэрэм чыплэ 40 къыхэхъошт, адрэхэм тлоклэ зырыз. Мыщ пэлуагъэхъанэу сомэ миллион 20 фэдиз муниципальнэ образованием къытлупщыгъ.

Ищыккэгъэ тхылхэр хъазырых, зэрагъэнэфагъэмккэ, мы илъэсым ыккэхэм гъэцккэжынынхэр аухыштых. Псэолъэшлыгъэхэр санитарнэ шапхъэхэм адештэх.

НЫБЭ Анзор.

Сурэтхэр мэфэклым къыщытетхыгъэх.

Яшлэжъ агъэлъаплэ

Бзэджэшлагъэ зезыхъагъэхэм пшъэдэккыжъ ягъэхыгъэнымккэ Федеральнэ къулыкъум и Гъэлорышлэплэу Адыгэ Республикэм щылэм илъэс пчъагъэ хуыгъэу гъэцккэккэ системэм игъэлорышлэплэ икыулыкълушлэхэм спортывнэ секциеу зэхашагъэхэм лъэшэу ыналэ атет. Чемпион бэккэахэр, урысые ыкйи дунэе зэнэкъокъухэм теклоныгъэ къащыдзыхыгъэхэр зыгъэсагъэхэр АР-м ушумккэ ифедерацие ипащэу, хэгъэгъу клоцл къулыкъум иподполковникэу Владимир Васильченкэр ары.

2015-рэ илъэсым хэгъэгъу клоцл лотхэмккэ къулыкъум икапитанэу Александр Сульженкэр иккэщаклоу джыри

зы спортывнэ объединение — дзэ лэпшъэ бэнынмккэ федерацие зэхашагъ. Федерацием итренерхэм ухъазырын сыхъатхэр станицэхэу Сергеевскэмрэ Кужорскэмрэ ыкйи Мыекъопэ районым ипоселкэхэм ащызэхашэх.

2015-рэ илъэсым, гъэмафэм, илъэс 15 зыныбжъ спортсмен ныбжыккэу Егор Мартышевскэр аварием хэклодагъ. Станицэу Кужорскэм лэпшъэ бэнынмккэ ыкйи «ушу-санда» зыфилорэмккэ секциер къызыщызэлуахыгъэм къышублагъэу Егор зыщигъасэщыгъэ. Район ыкйи республикэ зэнэкъокъухэм пчъагъэрэ чемпион ащыхуыгъ.

Егор ыкйи гъогу хуыгъэ-шлагъэхэм

ахэклодэгъэ ныбжыккэхэм яшлэжъ агъэлъэплэнэу мы федерацием унашъо ышыгъ. Ащ фэгъэхыгъэу «ушу-санда» зыфилорэмккэ зэнэкъокъу бэмышлэу зэхышагъ.

Федерацием ипрезидентэу А. Сульженкэм къызэрилуагъэмккэ, «санда» зыфилорэ бэнынмккэ спорт лъэпкъыккэу тищылэныгъэ къыхэхъагъэхэм ащыц.

Адыгеим ыкйи Краснодар крайм яспортсмен ныбжыккэ 50-м ехуу гъогу хуыгъэ-шлагъэхэм ахэклодагъэхэм яшлэжъ фэгъэхыгъэ зэнэкъокъоу зэхашагъэм хэлэжъагъэх. Илъэсиблым къыщегъэжъагъэу илъэс 18-м нэс зыныбжъ спортсменхэр сыхъатиплым къыклоцл зэнэкъокъуыгъэх. лотхъабзэм хэлэжъагъэхэм зэккэми лэпэлэсэныгъэ зэралэр къагъэлъэгъуагъ, анахъэу къахэщыгъэ спорт-

сменхэм медальхэмрэ шытхуу тхылхэмрэ афагъэшъошагъэх.

Бзэджэшлагъэ зезыхъагъэхэм пшъэдэккыжъ ягъэхыгъэнымккэ Федеральнэ къулыкъум и Гъэлорышлэплэу Адыгэ Республикэм щылэм икыулыкълушлэхэм уахътэ ялэ хуымэ, спорт секциехэм защызыгъэсэрэ ныбжыккэхэм алоклэх, янэплэгъу ахэр рагъэкълыхэрэп. Джащ фэдэу, дзэ-патриот клубэу «Вертикаль» зыфилорэми чанэу лотхэм, шьолъыр зэнэкъокъухэм ахэлажъэх.

**Бзэджэшлагъэ зезыхъагъэхэм
пшъэдэккыжъ ягъэхыгъэнымккэ
Федеральнэ къулыкъум
и Гъэлорышлэплэу
Адыгэ Республикэм щылэм
ипресс-къулыкълу.**

Тарихъ шлэныгъэлэжъу Бэджэнэ Мурат кызыхъугъэр илъэс 85-рэ хъугъэ

Игъэшлэ гъогу щысэтэхып!

Тарихъ шлэныгъэхэмкӀ докторэу, профессорэу, Дунэе Адыгэ (Щэрджэс) Академием иакадемикэу Бэджэнэ Мурат бэ физэшлокыгъэр ыкӀи физэшлокырэр. Гуманитар ушэтынхэмкӀ Адыгэ республикэ институтэу Т. КӀэращэм ыцӀэ зыхъырэм тарихъымкӀэ инаучнэ лофышлэ шъхьалэу илъэс 15 хъугъэу лоф щешлэ.

Общественнэ лофтхъэбзэ пстэу ащ цызэшлуахыэрэм чанэу ахэлажъэ, наукэм ыкӀи шлэныгъэм ащырилэ зэчый инымкӀэ илофшлэгъухэм адэгъащэ. Пуныгъэм мэхъанэшхо реты, кызыхъыгъэу лъэпкъым икультурэ зыфэдэр зэрегъашлэ, кӀегъуае, гъэхъагъэу ышлэхэрэмкӀэ щысэтэхып! Мурат — дипломат, тхакӀо, диныр дэгъоу зышлэрэ цыф, еджагъ ыкӀи гъэсагъэ, опыт ин зылэ-кӀэлъ.

1971-рэ илъэсым Бэджэнэ Мурат хэку типографием пашэ фашы. КыкӀэлъыкӀогъэ илъэсхэм типографиер Адыгэ хэку полиграфобъединениеу егъэпсы, ащ игенеральнэ директорэу агъэнафэ. А лъэхъаным Бэджэнэ Муратэ тедзэн-полиграфическэ производствэм изэхэщӀо-лофшлэкӀо инэу зэрэщытыр, Адыгеими, зэкӀэ Темыр Кавказми зэращызэлъашлэрэр кӀэлъэгъуагъ.

Бэджэнэ Мурат Урысыем и МИД Темыр КавказымкӀэ илӀыкӀоу щытыгъ. ПшъэрылӀэу фашыгъэр ыгъэцакӀэзэ, ащ дипломат лӀпӀасэу зыкыгъэлъэгъуагъ. Зэщыхъэгъу зэфӀэхъугъэ лъэныкӀохэр зэгъэшлугъэнхэм ищыкӀэгъэ шыкӀэ-амалхэр, еклӀолӀэкӀэ шъхьафхэр ащ кыгъотынхэ ылӀэкӀыгъ. 1993-рэ илъэсым илоныгъэ-чъэпыогъу мазэхэу Грузиемрэ Абхъазымрэ зыщызепӀуцугъэхэм ижыотыплэ тефӀэу. Кавказым щыпсӀэрэ цыф лъэпкъхэм ягустырыгъэ шэн-зекӀуакӀэхэм дэгъоу ащыгъозэ Бэджанэм лъэныкӀуитӀум язэшлуныгъэ иапэрэ лъэбэкӀухэр шыгъэнхэмкӀэ ишлуагъэ кыгъэклӀуагъ. Ащ нэмыкӀэу, Ингушетиерэ Темыр Осетиерэ зэщыхъэгъу зызэфӀэхъухэм, Бэджэнэ Мурат мезищым кы-

кӀоцӀ Владикавказ дэсэу лъэныкӀуитӀуми ялӀыкӀоу азыфагу итыгъ. КыыхъгъэунэфыкӀыгъэн фаер, патриотэу ыкӀи интернационалистэу зэрэщытым елӀытыгъэу Бэджанэм тыхэгъагъушхо илъэпкъхэм язэблэгъэ-ныгъэ-зэкӀошныгъэ гъэпытэгъэ-

ным дыригъаштэу, ишъыпкъэу лоф зэришлэрэр ары. ИщыӀэныгъэкӀэ ар зэрыгуазэрэр хъугъэ-шлагъэхэу хъугъэхэм ахэгупшысыхъаныр, зэфӀэхъысыжъхэр афишлынхэр ары. Ахэм кӀапкырыкӀызэ кызыфӀекӀуагъэр тыхэгъэгъу ицӀыф лъэпкъ зэфӀэшъхьафхэм азыфагу зэфыщытыкӀэу илъэхэм афӀэгъэхыгъэ лофыгъохэр научнэу ыушэтынхэр ары.

Бэджэнэ Мурат инаучнэ лофшлагъэхэм критикхэм, шлэныгъэ-

лэжъхэм осэшхо кӀаратыгъ. Темыр-Кавказ шӀолъырым ишлэныгъэлэжъхэм ащ итхыгъэхэм кӀахъахыгъэ псалъэхэр кызыфагъэфедэх.

ШлэныгъэлӀым инаучнэ лофшлагъэхэм ащыцӀэ «Общественный кризис и проблемы национального возрождения» зыфилоэр 1995-рэ илъэсым кыыхиутыгъ. Хэгъэгум иэкономикэ ыкӀи иполитикэ зэхъокӀыныгъэ инэу ахэхъухъагъэхэр, лъэпкъыр кыныгъоу чыплэ иуцоныр зыпкъ кыкӀыгъэр, Темыр Кавказым лъэпкъ зэ-

гъэкӀыгъ. Джащ фэдэу 2010-рэ илъэсым кӀалэу МыекӀуапэ кышыдыгъэкӀыгъэ тарихъ лофшлэгъэ пшъхъапэу «Северный Кавказ в мировой геополитике» зыфилоэрэми лофыгъошхохэр кыщелӀэтых. Бэджэнэ Мурат тхылъ 52-рэ кыдыгъэкӀыгъ. Ахэм ащыщых монографиехэр, публицистическэ ыкӀи художественнэ тхыгъэхэр.

Докторскэ диссертациер кызегъэшъыпкъэжъым, Мурат Адыгэ кӀэралыгъо институтымрэ (джы университет) Адыгэ кӀэралыгъо технологическэ уни-

ныбжыкӀэхэм якультурэ зыкӀегъэлӀэтыгъэныр, ахэм ятарихъ ашлэу гъогу тэрэз хахыныр ары. Мурат икӀэлэмыпэ кыпыкӀыгъэ итхыгъэхэр — шлэныгъэ лъапсэ зилӀэхэр ыкӀи художественнэ тхылъхэр мамырныгъэр гъэпытэгъэным, тищылакӀэ нахъышлу шыгъэным фӀэлажъэх.

Бэджэнэ Мурат илъэс 15 хъугъэу лоф дэсэшлэ. Цыф шырыт, уасэ зыфыуигъэшлыныр кыдэхъу, ащ фэдэ шэнхэр азы нэбгырэм хэлъэу бэрэ урихыплэрэп. Джыри зы чыплэгу лышъозгъатэмэ сшӀоигъу. Ныбджэгъубэ ил ащ, цыфыр бгъэныбджэгъун лӀэкӀыными уфӀекӀулаин фае. Ащ ынэгъу зэхъыхыгъэу, кыпфӀэмычӀэфӀэу, пӀапэ кымылыбтэу, угу кымылӀэтэу блэкӀыштӀэп. Мурат сыдигъуи икӀуаджэ фӀэгумӀкӀы, ишлуагъэ регъӀкӀы. ИкӀоджэгъухэри кыфӀэразэхъу Пщыжъхьаблэ изы урам Бэджэнэ Мурат ыцӀэ фаусыгъ.

Бэджэнэ Мурат икӀалэу Ахмэдрэ инысэу Марыетрэ цыфыгъэшхо ахэлъ, дахэу кыппӀэгъокӀынхэ, кыбдзекӀонхэ зылӀэкӀырэ адыгэ унэгъо зэкӀужь зэтэгъэпсыхъагъ. ЩыӀэныгъэм лъэпсэ дэгъу щатӀупщын зыкӀалӀэкӀыгъэр тӀуми лофшлэныр шлу зэралӀэгъурэр ыкӀи сэнаушыгъэшхо зэрэхэлъыр ары. ИкӀорӀалӀфхэу АслӀанрэ РуслӀанрэ, ахэм кӀапыхъуагъэхэу Астемиррэ Асхъадрэ анахъ гушлогъошхоу ялӀэх.

Ары, илъэсипшӀ пчӀагъэхэм культурам ыкӀи общественнэ лофтхъэбзэ пчӀэгъабэр зэхэщӀэгъэнхэм Бэджэнэ Мурат кӀоцӀабэ хилъхъагъ, мыпшъыжъэу непи ахэлажъэ. Ар тыдэ кӀуагъэми, сьд фэдэ цыф куп хэхъагъэми, зэрицагъэми, зыхэхъэрэ цыф лъэпкъхэм яшэн хабзэхэр кыдылӀытӀэзэ, ахэм якультурэ рыгъуазэзэ, адыгэ хабзэм ишапхъэхэм атетэу мӀэпсэу.

Лыгътэныгъэ ин зыфэтшырэ Бэджэнэ Мурат илофшлэгъуэмкӀэ тырэгъушхо, имӀэфӀкӀ дахэкӀэ шлоу шылэ пстӀумкӀэ тыфӀэлӀало.

ШЭКИО Мир.
Шлэныгъэлэжъ.

Шлэныгъэлэжъым кыралуалӀэхэрэр

ЗыфӀэгъэзагъэр чанэу зэшлуехы

Бэджэнэ Мурат щыӀэныгъэ гъогу гъэшлэгъон кыкӀлугъ. Гъэхъагъэу илӀэри бэ, джыри ыпӀэкӀэ ылӀэнэу щытхэм ягупшысэ. Илъэс пшыкӀлуплӀ хъугъэ Бэджэнэ Муратэ институтым лоф зыщишлэрэр. Апэрэ мафӀэм щегъэжъагъэу джырэ уахътэм нэс Мурат тарихъымкӀэ отделим щӀэлажъэ. Научнэ планым имызакъоу, публицистикэ лофыгъохэр чанэу егъэцакӀэх. Общественнэ лофӀэу тиреспубликэ кыщӀалӀэтыхэрэм Бэджанэр чанэу ахэлажъэ. Арышъ, Мурат ипортрет кӀэбгъэлъэгъон зыхъукӀэ, лъэныкӀо пстӀумкӀи укъе-клӀолӀэн фае. Наукэм фӀэгъэхыгъэу тхыгъэхэр илӀэх, ахэр зэхъылагъэхэр лъэпкъ зэфыщытыкӀэу Темыр Кавказым илӀыр ары. ЕтӀанэ геополитикэм Кавказ чыплӀэу щуыбытырэр, ащ мэхъанэу илӀэр ыкӀи Урысые Федерациер непэрэ мафӀэм кӀэтэдджырэ щынагъоухэм зэрӀапӀуцужырэр.

Псауныгъэ пытэ илӀэу джыри илъэсыбэрэ кытхэтынэу сыфӀэлӀало.

ПЭНЭШЪУ Аскэр.

Тарихъ шлэныгъэхэмкӀэ доктор.

Мурат зман псау мэхъу

Лъэпкъ пӀэпчъ лыгътэныгъэшхо зыфишлырэ цыфхэр илӀэх. Ахэр шлӀум, дӀахъгъэм, зӀфагъэм, шыпкъагъэм икӀэгъэлъэгъуахлӀо. Адыгэ шӀолъырымкӀэ Бэджэнэ Мурат зман псау мэхъу, шлу зыгорэм ышлагъэу, ыпшӀэкӀэ кызырӀэуагъэу, дахэу зекӀуагъэу кӀэбгъэлъэгъон зыхъукӀэ, апэ ибгъэуцощт.

1960-рэ илъэсым кыщегъэжъагъэу тызэрэшлэ, тызэш шыпкъэу зын тыкыхъкӀыгъэ фэдэу тызэфыщыт. Симиыгъусэу Адыгэ-кӀалэ сызыкӀокӀэ, «Мурат уимыгъусэу укъӀэуагъ, джы укъӀэлон хъумэ кызыдащ, тэгъэлъэгъу, тылугъакӀ, ащ щыӀэныгъэр куоу рэштыкӀы, сэмэркӀэушхуи хэлъ ыкӀи гурылогъуае кыпфӀэмыхъоу шылӀэкӀэ-псӀукӀэм щыщ пычыгъохэр гъэшлэгъонэу кӀэтхыкӀ» алозэ, игугъу ашлы.

ТызӀыкӀлэгъухэм синыбджэгъу

кыдыгъэкӀыгъэ тхылъхэм татегушылэ. КӀэлогъэн фаер икӀуаджэ дэс цыфхэм ягъэхъагъэхэр, ялофшлагъэхэр зы нэбгырэ кыыхимынэу кызырӀтхыжъыгъэр ары. Мурат ичылэ фӀэтхэ кӀодыерӀэп, ащ дэс цыф жъугъэхэм ренэу ыналэ атетэу зэри-лӀэкӀэу ишлуагъэ арэгъӀкӀы.

Тарихълэжъ иным ешлэ зыфӀэлажъэрэр. Ащ сьд лӀнатлэ зелыгы ыналэ тетыгъ кызыуцухъэрэ цыфхэр зэригъэрэзщытым, непэ кызынэсыгъэми зэрилӀэкӀэу лӀпылӀэгъу афӀэхъу, аделӀэ. Арышъ, теубытагъэ хэлъэу кӀэсӀон, синыбджэгъу цыф хьалӀл, зэхэщӀэкӀошху, бӀэкӀэ лъэпкъыр зыщыгугъырэ лофшлӀа-кӀы. Сыдрэ лъэныкӀокӀэ укыкӀми, лыгътэныгъэрэ шъхъӀэкӀфэныгъэрэ кӀэзылӀэжъыгъэ Бэджэнэ Мурат псауныгъэрэ тхьагӀорэ бэу илӀэнэу фӀэтӀо.

ХЪУНЭГО Чэтиб.

ШлӀэкӀэ фӀэлажъэ

ГъашлӀэу илӀэм илъэпкъ шлӀэкӀэ, дахэкӀэ, хьалӀныгъэкӀэ фӀэлэжъагъ. Тыдэ зыщӀӀи, Мурат ыгу етыгъэу, цыфӀэу зыхэтмэ алытӀэу лоф ышлагъ. ШлӀэныгъэлэжъ инэу, цӀэрылоу, шлӀэныгъэшхо илӀэу илъэс пчӀагъэм хабзэм икӀулыкӀушлӀэхэм ашлагъэр зэрегъӀэклужьы. Тхылъыбэ кыдегъӀкӀы. Мурат ежъ цыф рэхъатэу, гукӀэгъу хэлъэу адыгэ шэнхэри зэрихъэу гъэпсыгъэ. Хыишъэм, диным яхьыла-гъэхэр дэгъоу зэрегъӀэклуж. Ушэтынэу ышлыгъэхэр, документэу кыдӀкӀыхэрэр зы чыплӀэ ешлӀых.

Итхылъхэр гъэшлӀэгъоных уяджӀэнкӀэ, лъэхъанэу тызхэтми фӀэгъэхыгъэх, тегъӀэпсыхъагъэх. Мурат ытхыхэрэм анэмыкӀэу, дипломатическэ лофхэр зэрехъэх. Абхъазми, ЧӀэчӀнми, Ингушетиemi кӀарыхъухъэгъэ хъугъэ-шлагъэхэм ахэлажъагъ.

Мурат илъэсыбэрэ АГУ-м тарихъымкӀэ иаттестационнэ комиссие итхьаматэу щытыгъ. Ичылэ фӀэгъэхыгъэуи тхылъхэр кыдыгъэкӀыгъэх. Ытхыгъэ тхылъхэр студентхэми, кӀэлӀэгъаджэхэми агъэфедӀэнхэ алъӀэкӀышт.

Мурат щыӀэныгъэшхо зыкӀолъ гъэсагъ. Мурат! Джа кӀэбгъэшлагъэм анахъ мӀэфэ хьарэу хэтыгъэм фэдэ эпытӀэу уищыӀэныгъэ бгъэшлӀэнэу сыпфӀэлӀало.

ЕМТЫЛЪ Разыет.
АРИГИ-м ишлэныгъэлэжъ шъхьал.

Тарихъ шлэныгъэлэжъэу Бэджэнэ Мурат кызыхъугъэр илъэс 85-рэ хъугъэ

Сыфэхъохъу

Бэджэнэ Муратэ зысшэрэр тлэкӀу шлагъэ. Институтым сыкъэмыкӀозэ типографиешхоу Мурат зипащэм мээз зауэрэ сыщылэжъагъ. А лъэхъаным типографием илофшлэхэм ащ шхъэ-клафэ фашлэу, алытэу, шоллыкӀхэу зэрэщытыр зэхэсшлагъ.

Нэужым а зы лэжъапӀэм тызэдылу-тынэу хъугъэ. Мурат тарихъым телэжъыхъэ. Ар мыпшъыжъырэ шлэныгъэлэжъ. Илъэс кӀэс зы тхылъ кыдегъэкӀы.

Бэджэнэ Муратэ диними телэжъы-хъэ. ХъэджацӀэри кыгъэхъагъ. Ащ имэфэкӀ пае сыфэгущӀо. Псауныгъэ илэнэу фэсӀо. Джыри бэрэ наукӀшхом ихъасэ цыплэжъэнэу сыфэхъохъу.

ЦУЕКЪО Нэфсэт.
Филологие шлэныгъэхэмкӀэ доктор.

ЫцӀэ чыжъэу лугъэ

Бэджэнэ Мурат зыплӀкӀэ, жэм дзы мэхъу. «Жэм дзы мэхъу» зыфилорэм адыгэмэ кырагъэубытырэр бэдэд: цы-фыгъэ закӀэу зэхэлъыр ары.

Бэджэнэ Муратэ сэрӀэрэ АРИГИ-м тызыщызэдэлэжъэрэр илъэс 20-м кӀе-хъужыгъэми, ащ ыпӀкӀи сыфэмызыгъэу, сымышлэщтыгъэу щытӀэп. Мурат кы-гъэшлагъэр мы мафэхэм илъэс 85-рэ хъугъэми, а лъэхъаным кыубытырэ уахътэм зы мыцӀыфыныгъэ кыххэфагъэу тегушылэхэу зэхэсхыгъэп. ИтеплӀэкӀи, изекӀуакӀэкӀи ехъуапсэхэзэ кӀехъы. Цыфым ицӀыфыгъэ зэраушэтырэр лӀфӀэу ышлагъэр ары, Мурат ыцӀэ ащкӀэ чы-жъэу лугъэ. Гъэсэнныгъи, шлэныгъи хэ-лӀыр зэфырекъужы. лӀфыбӀэу ыгъэцӀ-кӀэнэу хъугъэ пӀпчӀ, лӀнэтӀлэзехъанри ащ кӀыгъоу, цытхъу хэлъэу зэшлуиыхэзэ кырыкӀуагъ. Джары шхъэкӀэфэхшо

зыкӀыфашырэр. ИкӀэралыгъо тын ин зэфэхъафыбэм — ордэнхэм, медаль-хэм — гъогу кыкӀлугъэр кыралотыкӀы. Обкомым илофшлэ пашэхэм кӀэлэ ча-ным илофшлӀкӀэ гу кылытатэщ, «Со-юзпечатым» илэшхъэтетынэу агъаӀо. ЗыдагъэкӀогъэ лӀфшлӀлӀэр зыпкӀ регъ-эуцӀо, хэкум цызэлъашлэу егъапсы. Ащ ыуж Адыгэ типографир кыӀлэтынм щыгугъхэу агъаӀо. лӀфӀэу зыфагъэза-гъэр дэгъу дэдэу егъэцӀкӀэ. Ащ про-изводственнэ унэхэу аригъэшлыгъэхэр джы кызнэсыгъэм кӀахэщых, Мые-кӀуапэ игупчэ кӀагъэдахэ. Бэджанэм тхылъхэм якъыдэгъэкӀыни, тхылъхэ-хыплӀэри, шаплӀэри зэу зэрехыхэщ, ежъыр а зэхэт лӀфшлӀлӀэхшоу ыгъэп-сыгъэм, нэбгырэ мин пчӀагъэ зыщыла-жъэрэм, игенеральнэ директор фашы. Зэрэщыгугъыгъэхэр кӀегъэшпыкӀжъы.

Типографием ыуж Мурат Адыгеим и АпшӀэрэ Совет идепутатэу хадзы,

аныхъ чанэу хэлажъэрэмэ апэ итэу, зэблӀкыгъо лъэхъаным ащ цыплэжъагъ. КӀэралыгъо зӀпхыныгъэхэм ыналэ ате-тынэу Темыр КавказымкӀэ пшӀэдэкӀыжъ ыхъынэу Бэджэнэ Мурат (МИД-м) егъэ-нафэ. ИлэнатӀэ епхыгъэ лӀфӀэу Бэджанэм зэшлуиыхыгъэр цыфыбэмэ зэлъашлэ.

Джы АРИГИ-м илофшлэ шхъалэу лӀфӀэу зышлӀэрэр илъэс 20-м кӀехъужы-гъэщ, ыпӀкӀи кымыгъанэу, илъэс кӀэс пӀоми хъунэу, тхылъ кыдегъэкӀы, цыфхэм ежъ-ежъырэу алыгъэлӀэсы. Я 50-рэ тхылъыр иубилей ехъулӀэу типографием кыщытырадзагъ. Мурат Адыгеим аныхъ шагъэлӀлӀэрэ цыфхэм ащыщ, районэу кызыщыхъугъэм ицӀыф гъэшлуагъ, игупсэ чылэу Пшыжъхъаб-лэ изы урам ащ ыцӀэ ехы.

ГЫЩ Нухъ.
Филологие шлэныгъэхэмкӀэ доктор.

Цыфыгъэр ишъуаш

Цыфыр дунаим тетифэ егъа-шлэм зэмыхъокӀхэу псӀэр, шулъэгъур, дин шолъхъуныгъэр, кӀэрарыр кызыдирехъакӀых, егъэдахэх, егъэбагъох, цыф щхӀэпсым ахэр зэрехых, идун-нэететыкӀэ ахэмкӀэ кӀэлъагъо.

Зыгугъу кӀэсшӀыщт Бэджэ-нэ Мурат мы цыф шъуашэхэмкӀэ Тхъэр кӀетагъ.

Мурат тарихъ шлэныгъэлэжъ, а лӀфымкӀэ тхылъ бэдэдэ ыт-хыгъ, ытхыгъэ кӀодыеп, цыт-хъоу, бгъэхалъхъэу, шлуагъэу кылэжыгъэр гъунэнчӀ. ИкӀод-жэ кӀасэ художественнэ шъуа-шэм илӀэу фитхыгъэм шулъэ-гъоу фырилэм лъэпсэ бай зэ-рилӀэр кыыригъэлӀэгъукӀыгъ. Етхых рассказхэр, повестхэр, диным шолъхъуныгъэу фырилэм хъэджэ гъогум тырищи, хъа-джацӀэри кылэжъыгъ. Рэхъат-ныгъэр кызырэхэщырэм, шлэ-ныгъэу зэригъэгъотыгъэм апкӀ кыкӀлэу хэгъэгу зэгъэшлун лӀ-фымкӀэ Чэчэнми, Осетиemi, Тыркуеми лӀф ащишлагъ. СССР хэгъэгущоу тызыщыпсӀэушты-гъэм ихъоу кыдэгъэкӀэкӀо-по-лиграф объединение «Адыгея» зыфилорэм тхъаматэ зыфашлым, апэрэ чыплӀэр ылыгъэу лӀф ши-шлагъ. Джа кӀэспчыгъэ лӀф-шлэн пстӀумэ апелӀэнэуи Бэ-джэнэ Мурат цыфыгъэшхоу хэлъ. Сэ сызэрӀулагъэу, дэслӀэгъу-гъэр щысэхэмкӀэ кӀэзгъэшпып-кӀэн.

Мурат апэрэу зыщыслӀэгъу-гъэр, зыщысшлагъэр тхылъте-дзаплэм итхъаматэзэ ары. Ащы-гъум институтыр кӀэсыухыгъа-

кӀлэу хэку музеем шлэныгъэ пропагандэмкӀэ отделым сы-рипэшагъ. Тиофшлэн зэу хэ-тыгъ рекламэ зэфэхъафхэр тырядгъэдзэнхэщ, кӀэлэ урам-хэм арядгъэгъапкӀынхэр, ащ фэ-дэу мазэм зэ-тӀо кыдэдгъэкӀэу кыхэкӀыштыгъ. СызэрилӀэгъу-гъэм тетӀэу Мурат кысфӀэч-фӀэу кыспӀэгъокӀыштыгъ, мы гушылэхэр кыспыгъохызэ: «Уи-уиу, мы слӀэгъурэр, аныхъ пшӀэшӀэ дахэу, хъулпхъэу тх-хэку исыр ары». Сэри шлу горэ кызыдэхъугъэм фэдэу, ныб-жыкӀлӀгъур быбатэу, сӀофшлэн нахъ зэрэхэзгъэхъоштым сы-пылӀэу, гушхоу сыкычӀкӀы-жыштыгъэ. Мурат ынэжгъ зэ-

хэхъагъэу, гумышлӀоу зэ слӀэ-гъугъэп, сӀэщ фэдэ тхъапша зы мафэм ащ еуалӀэщтыгъэр — кӀэлъытэгъуай. Апэрэ чыплӀэм хэгъэгумкӀэ изыгъэуцагъэр илофшлэн хэшлыкӀэу фырилӀмрэ цыф шэнышлӀо-нэгущлуагъэу хэлъымрэ — разэу цыфыр фӀэшлӀгъэ лӀфым, илофшлэн зэрӀлыгъэкӀотэщтым кӀэгущлӀоу пкӀэрыкӀыжыныр зымыуасэ цылӀэп.

ЯтӀонэрэу Мурат сызэрӀфэ-зыгъэр — сыригъунэгъугъ. Ягъу-нэгъу шъуз горэм (джыри унэ сӀлагъэп) иунэ сыщыпсӀэуштыгъ. Джащыгъум иунагъо сшлагъэ. Ишхъэгъусэу Тэмарэ (идунай ыхъожыгъ, Тхъэм джэнэт

лӀапӀэр кырет), икӀалэу Ахъ-мэд нӀлуасэ сафэхъугъ. Тэ-марэ бзылфыгъэ лӀпс-лӀэпс цыкӀоу, лыагъэ ымылӀоу, зӀкӀэ-упкӀагъэу, псынкӀлэу илоф зӀ-кӀэкӀлэу, гупсӀыгъоу ебгъотылӀэу сыгу кынагъ. Ахъмэд гурьт еджаплэм щеджэщтыгъэ, щагум дӀэсми, дӀэмысми умышлӀэу, шӀэожъые рэхъатыгъ. ЕтӀанэ Мурат институтэу джы сызы-щылажъэрэм лӀф шишлӀэнэу кыӀлухъагъ. Ащыгъум тарихъ шлэныгъэхэмкӀэ лӀфшлӀэныбэ кыӀлӀэкӀлӀэу цытыгъэми, тэ тиинститут нахъыбэр зыщит-хынэу хъугъэр. Илъэс пчӀагъэ хъужыгъэу мы лӀфшлӀлӀэм лутыш, хэутынэу цыт лӀпӀэры-

тхыхэр е хэутыгъахэхэр кы-рихъакӀлэу пӀӀэгъушт нахъ, зыгорэм иагъэ ригъэкӀыныу пылӀэу е тегущылӀэу зэхэсхы-гъэп. ИлофшлӀнӀкӀэ дели лыгъэ-кӀотагъэу, зэрэщыгугъыгъэу кычӀлэмыкӀыжыгъэмэ, ыгу кы-зэреорэр кыххэщӀэу, «Сыхэ-укъогъэн фае» ылоу, кызыте-гушылӀэрэм зигъэтэрэзыжыным щыгугъэу, елӀпӀлӀэсӀкӀызэ, кыӀлоу ары зэхэсхыгъэр.

Мурат цыф шъабӀэу, кы-лорэм фэсакъэу цыт, щынӀкӀэ арӀэп, зытегушылӀэрэм е зы-дэгущылӀэрэм ыгу хымыгъэ-кыным пае арӀэуштӀэу зыфӀэп-сӀэрэр, кызылуипхъотӀэу псын-кӀагъэкӀэ зи ылоштӀэп, игушылӀэ фэсакъы.

Зыгорэм ихъармэ е икӀын-мэ, апэ итӀэу кӀорэмэ ащыщ. Сиунагъо кынышхо кызэхъу-хъэм, апэ итӀэу кӀэсыгъэхэм ахэтыгъ. Мурат псауныгъэм кыкӀлӀэупчӀагъ, хэбзэ шлухъаф-тынэу кысатыгъэм щыгушлукӀэу гушылӀэ дэхабэ кыӀлуагъ, ты папкӀлэу кысӀэушъыиыгъ. ГушылӀэ игъор кын зӀлӀмкӀэ псапӀэ. Ежъ илоф зэхэхъагъэ кыпӀтезып-чӀэу, «кыныр сфӀэщычӀытӀэп» ылоу лӀуӀэтыжыххэрэм ар афӀэ-дӀэп. Цыф рэхъат, цыфышлу.

Мурат, илъэсӀэу кӀэбгъэшлӀа-гъэр кӀэтлӀытӀэнӀэп, ар Тхъэ лӀф, ау гугъэр ины. Уидунай рэхъат, дахэ, псауныгъэмкӀэ аужырэ илъэсхэм кын дэхэкӀае пкӀлэхэкӀыгъэми. ТхылӀэу угу-шлӀозэ илъэс кӀэс кыдӀбгъэ-кӀырэм хахъоу, уиунагъо удат-хъэу гъэ мин огъаш.

ЩЭШӀЭ Шамсэт.
Филологие шлэныгъэхэмкӀэ доктор, АРИГИ-м литерату-рэмкӀэ иотдел ипаш.

ЛӀэпкӀэ гупшысэм рэгъуазэ

Бэджэнэ Мурат Адыгэ шлэныгъэ-ушэтӀкӀо институтым илофшлӀэхэмкӀэ аныхъ лӀытэныгъэ зыфӀэтшлӀэу, дгъашлӀоу, дгъэлӀапӀэу, сӀыд фӀэдэрэ лъэныкӀокӀи цысӀэтехыплӀэу тӀлэ тинахыжъхэм ащыщ.

Мурат зэлъашлӀэрэ шлэныгъэлэжъ. Ащ гъэшлӀэ гъогу кыкӀлугъэр шлагъэхэмкӀэ бай. ИилӀэсхэр шлуагъэ хэлъэу зэри-гъӀкӀуагъэм кытыгъэ статья зэфэхъ-хъафӀэу шлэныгъэлэжъым кыхихуыгъэ-хэм ямызакъоу, лӀэпкӀэ шлэныгъэм икӀлэн кӀэзыгъэбаигъэ тхылъ 50 кыдигъэкӀыгъ. Мыхэр осӀэшхо зыфашырэ лӀфшлагъэх, адыгэ лӀэпкӀым ихышӀэ изэгъэшлӀнӀкӀэ гъозэ инэу цытых. Кыххэгъэщыгъэн фае, мыщ фӀэдиз тхылъыр Мурат кызы-кыдигъэкӀышъугъэр зыпылӀ лӀофыр шлу елӀэгъути ары. Непэ кызнэсыгъэми а шулъэгъум кыщымыкӀагъэу, бгъэшлӀ-

гъонэу ищылэныгъэ кӀегъэнэфы, рэ-зэныгъэу ащ ригъэшлӀэрэр ары мырӀэу-щтӀэу езыгъалорӀэри: «СырыкӀлӀэгъожъэу зы гушылӀэ стхыгъэп».

Шлэныгъэлэжъым илофшлагъэхэм уасӀэу ялӀэр кӀэзылӀэтырэр зыпылӀ лӀф пстӀэ-ури лӀэпкӀэ гупшысэм епхыгъэу, ащ кыпкырыкӀлӀэу зэрэщытыр ары. «Ти-лӀэпкӀэ ищылӀкӀэ-псӀэу, идунэететыкӀэ нахъышлу, нахъ дахэ, нахъ псынкӀэ кыфӀэзышлӀыщт гъогум тызэгъусӀэу ты-тежъугъахъ, — кӀедзы джӀепсалӀэу Му-рат — лупшӀэ зэфӀэтшыжъэу, тызэ-рӀэубыжъэу, тызэфычӀлӀпшыжъэу тыщы-шъумыгъа!». Мэхъэнэшхо зыпкырылӀы, джӀэмэкъэшхо зыхӀлукӀырэ мыщ фӀэдэ гушылӀэхэр кӀэзылӀон зылӀэкӀыштыр лӀэпкӀэ гупшысэ лӀагъэм рыгъозэрэ цыф.

Бэджэнэ Мурат зисэнэхъат фӀэшпып-

кӀэу, зыгъэлӀапӀэу, мыпшъыжъырэ лӀэжъэкӀошхоу зэрэщытым дыкӀыгъоу цыфыгъэ хэбзэ дахэ хэлъ. Ар зӀлорэ зышлӀэрэ зӀтӀэфӀжъырэ, шыпкӀагъэр, кӀэрарыр зышӀӀпхъэ, кыныр кыбдэ-зылӀэтын, хъярыри кыбдэзыгошын зылӀэкӀырэ цыф хӀалӀл.

Нахъыжъхэр зэрыгушхон, нахъыкӀэ-хэм щысэ зытырахын гъогу Бэджэнэ Мурат щылэныгъэм кыщыкӀлугъэр. Илъэс 85-у кыгъэшлагъэм ащ бэмэ ишлуагъэ аригъэкӀыгъ; бӀэ ышлагъэр, ау джыри ышлӀэм шӀоигъор нахъыб. ШлӀурэ да-хэрэ щэхъу ыпэ кымыкӀлэу илъэсы-бэрэ кытхэтынэу тыфӀлӀагъ.

ШХЪЭЛӀЭХЪО
Дарико.
Филологие шлэныгъэхэмкӀэ кандидат.

Тхылъеджэ дэгъу

Бэджэнэ Мурат бӀшлагъэ сӀэ зыс-шлӀэрэр. Ар типографием илэшхъэтетӀэу зыщӀэтым лӀфшлӀэным пае бэрэ теуалӀэу кыххэкӀыштыгъ. ТитхылъеджаплӀэ ишлӀо-гъэшхо кырыгъэкӀыгъ. ТхылӀэу кы-дӀкӀырэ пӀпчӀ изкъемплӀар кытӀлӀкӀи-гъахъэщтыгъ. СыдкӀэ тытефагъэми, зыкӀи тыкыгъэукӀытэжыгъэп, гуапӀэр иеу кытфӀишлӀэщтыгъ. Джы непэ Мурат тиинститут лӀф щешлӀэ, шлэныгъэлэ-жышху, ар титхылъеджаплӀэ ианыхъ тхылъеджэ дэгъумэ ащыщ. ТхылӀэу кыдигъэкӀхэрэр зӀкӀлэ тифонд кыре-тых. АрышӀ, сӀэ Мурат лъэшэу сыфӀэ-раз, имэфӀкӀ мафэ ехъулӀэу сыфӀэ-гушлӀо игупсэхэм адатхъэу, псауныгъэ пытӀэ илӀэу джыри бэрэ щылӀэнэу.

ЗЕКЮГЪУ Свет.
Шлэныгъэ тхылъеджаплӀэм ипаш.

КІЭЛЭЕДЖЭКІО СПОРТЫМРЭ ЩЫЛЭНЫГЪЭМРЭ

Псауныгъэр зыгъэпытэрэм лъыкІу

Урысыем иеджаплэхэм спортымкІэ яфедерацие ипрезиденту, Олимпиадэ джэгунхэм дышъэ медальхэр щэгъогогъо къащыдэзыхыгъэу Ирина Роднина, спортсмен цІэрылохэр Адыгэ Республикэм чъэпыогъум и 19-м щылагъэх. КІэлэеджэкІо спортым зегъэушъомбгъугъэнымкІэ зэнэкъокъухэр Мыекъуапэ щыкІуагъэх.

Адыгэ Республикэм истадион шъхьалэ цыфыбэ къыщызэрэугъоигъ. КІэлэеджаклохэм, тренерхэм язакъоп тлэгъухэрэр. Спортым пыщагъэхэр, Ирина Роднинам ІукІэ зышлюгъохэр, ны-тыхэр, нэмыкІхэри зэхыхъэм къекІоллагъэх. Нэрылэгъу Іэпылэгъухэр дахэу гъэпсыгъэх, спортым имэхъанэ къалуатэ. Хъэ-кІэ лъаплэхэр стадионым къы-зыдахъэхэм, кІэлэеджаклохэр ІэгутеошхокІэ апэгъокІыгъэх.

Ор-орэу зытекІожь

Пчэгум кыххэгъэ хъакІэхэм къафэгушІуагъ, ацІэхэр къыриІуагъ Адыгэ Республикэм гъэсэнэгъэмрэ шІэныгъэмрэкІэ иминистрэ игуадзэу Къэрэтэбэнэ Мы-хъамодэ.

Ирина Роднинам сэлам фабэ зэкІэми къарихыгъ, спортым имэхъанэ зыкъызэриІэтырэр хигъэунэфыкІыгъ. Зэнэкъокъухэм гъэхъагъэ ащыпшІыным фэшІ ор-орэу узытекІожьын плъэкІу зыгъэсэн зэрэфаер къыІуагъ. Спортым кІуа-чІэ къызэрэпхилъхъэрэм дакІу, цыфыр щыІэныгъэм игъогу зэрэ-тырищэрэм, уихэгъэгу шІу плъэгъ-

уным узэрэфипІурэм иеплъыкІэ-хэр къарилотлагъэх.

Тиреспубликэ гъэсэнэгъэмрэ шІэныгъэмрэкІэ иминистрэу Хъуажэ Аминэт кІэлэеджаклохэм шлоу щыІэр къадэху-нэу, спортым нахъ яшъыпкъэу пылтын-хэу афилуагъ. Дунаим боксымкІэ ичемпион-у Дмитрий Пирог кІэлэеджаклохэр спор-тым пыщагъэхэ зы-хъукІэ япсауныгъэ зэрагъэпытэрэр игу-щыІэ къыщыхигъэ-щыгъ.

Лъапсэм икъежъа- плэхэр

Адыгеим физкуль-турэмкІэ ыкІи спор-тымкІэ и Комитет Іэнэ хъураер щы-

кІуагъ. Зэхыхъэм хэлэжъагъэх Ирина Роднина, «КІэлэцІыкІу спортым» илофыгъохэм ахэлэ-жъэхэр Олег Гадючкиныр, Дмит-рий Пирог, Алексей Тодоренкэр, Оксана Тодоренкэр, республи-кэм физкультурэмкІэ ыкІи спор-тымкІэ и Комитет итхъаматэу Хъасанэкъо Мурат, ащ игуадзэу

тэу Къырым зэрэщылагъэхэм, кІэлэеджаклохэм Іэпылэгъу зэра-фэхъугъэхэм, Къырым Урысыем къызэрэхъажыгъэм шІуагъэу цыфхэм къафыхырэм, фэшъхъаф къэбархэм уядэлункІэ, фильмэм уеплъынкІэ гъэшІэгъоныгъэх.

Спорт клубхэр

КІэлэеджаклохэм, студентхэм спорт клубхэр зэхачэнхэ фаеу И. Роднинам ылытагъ. Клубэу узхэтым уфэбэнэныр, щытхур къыфэпхыныр, узыгъэсагъэхэм ацІэ дахэкІэ рябгъэлоныр Іоф къызэрыкІохэп.

Компьютерым ныбжыкІэхэр башэрэ кІэлъырэхых. Спорт пэ-уальэхэр нэкІуагъэтыхэ ху-щтэп. Псауныгъэр ныбжыкІэгъум зымыгъэпытэкІэ, щыІэныгъэм чыплэу щыуиІэщтыр зыфэдэр къэшІэгъуаеу зэрэщытым, фэшъ-хъафхэм атегушылагъэх.

Зэфэхысыжъхэр

Спортым Іоф щызышІэхэрэ ХъакІэмызэ Аслъан, Кобл Аюб, нэмыкІхэри зэхыхъэм къыщыгу-щылагъэх, зэфэхысыжъхэм къа-хъагъэщыгъэр опытэу аІэкІэлъыр нахышІоу зэрагъэфедэщтыр, кІэм зэрэлъыхушхэр ары. ЩысэшІу къэзыгъэлъагъорэмэ щытху тхылъхэр аратыгъэх.

Зэнэкъокъум уепІу

Футбол, стритбол кІэлэеджакло-

Зэхэзыщагъэр ыкІи къыдэзы- гъэкІырэр:

Адыгэ Республи-кэм лъэпкъ ІофхэмкІэ, ІэкІыб къэралхэм ащы-псэурэ тилъэпкъэгъу-хэм адырІэ зэпхы-ныгъэхэмкІэ ыкІи къэбар жъугъэм иамал-хэмкІэ и Комитет Адресыр: ур. Кре-стьянскэр, 236

Редакциер зыхъыгъэр:

385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:

приемнэр:
52-16-79,
редактор шъхьалэм
иапэрэ гуадзэр:
52-49-44,

редактор гуадзэр-
пшъэдэкІыжъ зы-
хырэ секретары:
52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхъаты- гъэр:

Урысые Федерацием хэутын ІофхэмкІэ, телерадиокъэтын-хэмкІэ ыкІи зэлы-ІэсыкІэ амалхэмкІэ и Министерствэ и Тему-Кавказ чыплэ гъэоры-шІапІ, зэраушыхъа-тыгъэ номерыр ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр

ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

ЗэкІэмкІи

пчъагъэр

3250

Индексхэр

52161

52162

Зак. 938

Хэутыным
узщыкІэтхэнэу щыт
уахътэр
Сыхъатыр 18.00
ЗыщыкІэтхэгъэхэ
уахътэр
Сыхъатыр 18.00

Редактор
шъхьалэр
Дэрбэ Тимур

Редактор шъхьалэм
иапэрэ гуадзэр

МэшІэкъо
Саид

ПшъэдэкІыжъ
зыхырэ
секретары
ЖакІэмыкъо
Аминэт

